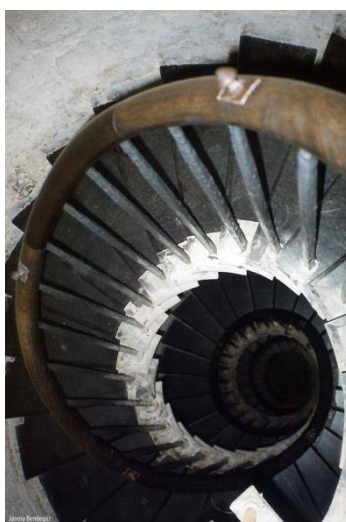

Negyedik Magyar Fogyatékoságtudományi Konferencia és Kulturális Minifesztivál

Paradigmák örvényében

Absztraktok

Vitaindító előadás: Georgina Kleege, PhD (University of California, Berkeley)

Georgina Kleege 2003 óta a University of California, Berkeley Angol Tanszékén tanít kreatív írást, valamint a fogyatékoság ábrázolása a szépirodalomban című tárgyat és fogyatékoságmemoárt. Kleege azok közé a tudósok közé tartozik, aki a gyakorlatban is alkot szépirodalmi műveket. 1999-ben megjelent *Sight Unseen* (Látás láthatatlanul) című esszégyűjteménye klasszikus a fogyatékoságtudomány szakirodalmában. Esszéinek témái saját megvakulásának, vakságának megtapasztalása, a vakság szépirodalmi, film- és nyelvbéli megjelenésének kritikus reflexiói. A gyűjtemény ajánlott olvasmány a fogyatékoságtudomány, vizuális kultúra, pedagógia, pszichológia, egészségügy, filozófia, ophthalmológia hallgatói számára. A 2006-ban megjelent *Blind Rage: Letters to Helen Keller* (Vak düh: levelek Helen Kellerhez) című könyve a fikció és valóság határmezsgyéjén dolgozza fel az ünnepezt ikon, Helen Keller életét. Jelenleg Kleege érdeklődésének középpontjában a vakság és a vizuális művészetek kapcsolata áll; hogyan jelenik meg a vakság a művészetben és hogyan hat a vizuális művészek életére, valamint hogyan tehetik hozzáférhetővé a vizuális művészeteket a múzeumok a látássérültek számára. Georgina Kleege tanácsadóként segíti a múzeumok munkáját világszerte. Aktív tanácsadója a New York-i Metropolitan Museum of Art, valamint a londoni Tate Modern csapatának.

Georgina Kleege, PhD (University of California, Berkeley)

Vak önarcképek: a vakság újragondolása

A művészet története során számos festőművésztől tudunk, akinek kora előrehaladtával valamelyest romlott a látása. Claude Monet és Edgar Degas csupán kettő a legismertebbek közül. Néhányan felhagytak a festéssel, míg mások egy másik művészeti ágban próbáltak szerencsét, és váltak festőből szobrászá. Megint mások pedig a pályán maradtak, alkalmazva új technikákat, és alkalmazkodva az új élethelyzetük kínálta lehetőségekhez. Mindeközben keményen küzdöttek azért, hogy alkotásukat ne lehessen megkülönböztetni korábbi festményeiktől. Másképp fogalmazva, arra törekedtek, hogy vakságuk titokban maradjon. Törekvéseik a kritikusok körében azonban kudarcba fulladtak, ők azonnal észrevették a változásokat. A művész „későbbi” képeiről folytatott beszélgetések gyakran tártak fel a művész látássérülésével kapcsolatos önéletrajzi adatokat, kiemelve és hibaként felsorolva a technikai változásokat. De mi a helyzet azokkal a festőkkel, akik szándékosan választották a vakságot alkotásaik témájául? Hogyan teszik ők láthatóvá a vakságot, és milyen mértékben illenek bele, vagy térnek el ezek az ábrázolások a vizuális művészetek klasszikus vakság ábrázolásaitól? Hogyan ábrázolják ezek a festőművészek a vakságot? Nekik mit jelent a vakság a látás romlásán, elvesztésén, teljes hiányán túl? Jelenti-e az érzékelés élmény teljes átrendeződését? Végül, hol a helyük ezeknek a képeknek a múzeumokban, és a múzeumok szemléletében? Tágítják-e e műalkotások megértésünket, esztétikai értékrendünket a kultúra táján értelmezett kontextusában?

Rényi András, PhD, habil (ELTE, Művészettörténeti Intézet)

Fekete a feketén - Az elsötétülés esztétikája és az absztrakt festészet: Barnett Newman

Abraham c. műve

Előadásom nem közvetlenül a fogyatékossgal élő emberek, ezen belül a vakok és gyengénlátók és a képzőművészetek kapcsolatáról szól. A vakság, illetve a megvakulástól való félelem sok képzőművészt foglalkoztatott az évszázadok során, de az a kérdés, amelyről beszélni fogok, inkább az elsötétülés emberi állapotát, az akart elvakultság képi megjelenítését érinti. A zsidó-keresztény hagyomány egy olyan aspektusáról van szó, amelyről, noha döntő fontosságú, az egészséges látók között is kevés szó esik. A képek ugyanis ebben a hagyományban nemcsak a látható világra nyitnak ablakot, de fenyegető erővel is bírhatnak, bálványként is szolgálhatnak. – ugyanakkor hidat képezhetnek a láthatatlan birodalmához is. A képalkotás bibliai tilalma az ősi zsidó vallásban rendkívüli erejű parancs volt, az illuzórikus képmások hamisságával illetve másodlagosságával kapcsolatos gyanakvás pedig Platón óta folyamatosan jelen van kultúránkban. E tendenciák ismerete nélkül a 20. század absztrakt festészetének spirituális alapjai sem érthetőek. Barnett Newman amerikai festő, akinek *Abraham* című, 1949-ben készült fekete festményét vizsgálom majd közelebbről, vallásos zsidó családban született 1905-ben, és annak a felelősségnek a teljes súlyát viselve alkotott, amely azt a festőt terheli, aki képeiben az embert egzisztenciájának legmélyebb titkaival szeretne volna szembesíteni. Ez a feladat pedig – és erre jó példa Newman fekete festménye is – olykor azt követeli meg a nézőtől, hogy feladja igényét világa magabiztos szemmeltartására, vagyis lemondjon a látásról.

Hernádi Ilona, PhD (ELTE, BGGYK) - Könczei György, DSc (ELTE, BGGYK)

Freak show - Művészet vagy pornográfia?

Előadásunk a másság-képzés egyik különleges formájának, a freak show-nak koronként és kultúránként változó jelenségét tárgyalja. Értelmezi a jelenség, a mai populáris médiában való felbukkanásának a sérült emberek társadalmi megítélésére gyakorolt hatását is.

Az angol *freak* fogalom magyar fordításban csodabogarat is jelent. A szó a közbeszédben bevésődésként, előírásaként megtestesít egy, az abnormalitást kifejező nyelvi eszközt, amely képes arra, hogy kijelölje az átlagtól jelentősen eltérő személy kulturális pozícióját. Társadalmilag elfogadott és intézményesült gondolkodási és reprezentációs teret hoz létre. E reprezentációs tér igazolja is és egyben fenn is tartja a sérült emberek másságát. A tömegek szórakoztatásának formájaként a normálistól eltérő testű és intellektusú emberek csodabogárrá kreálása az elmúlt évszázadokban önálló kulturális műfajjá vált. A 19. században, s a 20. század első évtizedeiben a sérült emberek mutogatása cirkuszi és vásári látványosság volt. Csodabogárként való láttatásuk – miközben a nézőkből intenzív érzelmeket váltott ki –, a normalitás normatív kereteinek rögzítésére is alkalmasnak mutatkozott. A cirkusznak e társadalmi szerepét részben átvette a mai vizuális média. A modern vizuális média terében a sérültség reprezentálása a megkülönböztetés, a megbélyegzés eszközeként az előítéletes képzeteket erősíti meg. A csodabogarat, e furcsa és bámulnivaló jelenséget a tárgyi státuszba kényszerített testekként és kulturális másra redukáltként bekebelezte a vizualitás.

A megbámulás mindig politikai aktus, amelyben az elnyomó és kontrolláló technikák működése folytán a csodabogárnak mindenkor csak a hangtalan és alávetett státusz jut.

De vajon ez az interpretáció nem egyszerűsíti le indokolatlanul a freak show-k jelenségét és szerepét? Lehetne minderről másképpen is gondolkodni? A mai megjelenítések mennyiben különböznek a múlt századiakétól? Hol és hogyan érhető tetten a freak show, mint kulturális jelenség a mai médiában? Az előítéletek igazolására hoz-e létre értelmezési keretet, vagy inkább szubverzív energiákat szabadít fel?

Ilyen és ehhez hasonló kérdéseket tesz fel az előadás – közösen keresve válaszokat a fogyatékoság vizuális reprezentációja kapcsán.

Gombás Judit, Drs - Tóthné Kälbli Katalin, PhD (ELTE, BGGYK)

A testkultúrával összefüggő területek jelentősége a fogyatékos személyek életében-
Életminőség és sport

Az egyetemes kultúra modern, napjainkban általánosan elfogadott koncepciójának szerves részét képezi a testkultúra. Hazánkban a sportszakemberek, gyógypedagógusok, és maguk az érintettek sem rendelkeznek a sérült személyek sportparticipációjával, annak számtalan jótékony hatásával kapcsolatos tudással.

Előadásunk célja a testkultúra és a fogyatékos személyek életminősége közötti összefüggések átfogó ismertetése útján felhívni a figyelmet a fogyatékos emberek rendszeres fizikai aktivitásának kiemelt fontosságára, s a magyarországi fogyatékos népesség fizikai aktivitásának arányát növelni képes intézkedések égető szükségességére. Kutatásunk alapjául a Web of Science és az EBSCOhost adatbázisaiban fellelhető azon eredeti tanulmányok szolgáltak, melyek 2015 szeptemberében „quality of life” „sport” „disability” címszavak alatt az említett adatbázisokban angol nyelven teljes szöveggel elérhetőek voltak. A témában talált 918 publikáció szűrése alapján összesen 43 tanulmány elemzésére és összegzésére vállalkoztunk. Kutatásunk eredményei megerősítik, hogy a sport és az életminőség között közvetett kapcsolat áll fent, s hogy a sporttevékenység komplex pozitív hatásai a fogyatékos személyek életminőségének javulását eredményezhetik.

Vincze Tamás

Mi, a siketek

Bevezető gondolat: Az érzékenyítő órai tapasztalatok

Nonverbális és verbális kommunikációs közeg alapvető kommunikációs igényei és jellegzetességei

Nonverbális kommunikációs közeg kényszerítő hatása

Mi siketek vagyunk, ők hallók (címkézés két főbb aspektusa)

Siketkultúra alapvető tényezői:

Jelnyelv, közösség, „információéhség” – információ-áramoltatás, információk megosztási igényen és szolidaritáson alapuló hovatartozás - siket identitás

Siketség, mint állapot: a meglévő képességekre, kompetenciákra való irányultság

Egy- és többgenerációs siketek

A siket közösség és a siketkultúra, mint kollektív tudástár

Globális szintű összefonódások – Siketvlog, Facebook, bennük lévő lehetőségek

Nemzetközi jelhasználat

Kulturális másságok párhuzamai (pozitívumok és negatívumok)

A siketség társadalmi elfogadottsága – patológiai -, identitási megközelítés, több irányú hozzáállás

Multikulturális -, segítő-és támogató hátterek

A rejtett társadalmi jelenségek (kirekesztettség, távortartó magatartás), rosszul értelmezett együttélési hozzáállások (beavatkozó magatartás, AUDIZMUS) és előítéletek hatásai

Köznevetség alanyai és áldozatai

Fel- és bevállalós attitűd

A művészet szerepe és helye a siketvilágban

A kommunikációs fogyatékoság kérdései, kommunikációs akadálymentesítés, esélyegyenlőség

Jelnyelvi törvény

Siketek szervezetei és rendezvényei: SINOSZ, WFD, EUDY, Siketlimpia, főbb kulturális rendezvények

Záró gondolatok

Tóth Tamás Zoltán Drs (Miskolci Egyetem, BTK)

A környező társadalommal való korai és későbbi tapasztalataim és borúlátó, paranoid, ultrakonzervatív, továbbá erősen a pozitív értelemben vett resaintement eszkatológikus képzelete által meghatározott személyiségem kialakulása

Az evangéliumok kritikai kutatása bevezette a **tendenciakritika** elvét, melyet ma az emberi társadalmat, pszichét és manipulációt mozgató alapvető elvnek tartok.

Pontosabban nem a tendenciakritikát tartom ennek az elvnek, **hanem annak hiányát**, hogy minden kultúra, szubkultúra, vallás, ideológia, párt, csoport és maga az egyes emberi lény is a különböző ellenfeleit, illetve azokat, akiről rosszat gondol, egy platformon képzele el, legyenek bármilyen ellentétesek ideológiáik vagy praxisuk az illető csoportoknak, és mindezek a csoportok saját összemosott ellenségeikről minden lehetetlen, illetve archetipikus vádat el képesek hinni.

Tasi Gábor (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, fotográfus)

Fotográfia más szemmel

Tasi Gábor vagyok, a Moholy- Nagy Művészeti Egyetem fotográfia szakos, végzős hallgatója. A különböző képzőművészeti lehetőségek közül leginkább az álló és mozgókép médiumát használom gondolataim megjelenítésére. A fotográfia eszköze számomra a legkézenfekvőbb alternatíva egy általam felvetett vagy érdekesnek vélt probléma megoldására, láttatására.

A fotográfus a fényképezőgépen keresztül szembenéz a modellel, majd a kép elkészültével már a néző szembesül az ábrázolt „lényel”. A fotóhelyzet ekkor már elpárolog, a néző magára marad a képmással, és ez az utolsó folyamat ismételtethető a végtelenségig. Létrejöh-e egy hasonló zárt kontaktus valamilyen más úton egy vak ember közreműködésével is, ha tudjuk, hogy nem teljesülhet ez a megszokott rendszer a tekintetek vándorlásának hiányából eredően? Előadásomban erre a kérdésre szeretnék választ adni egy saját és egy neves fotográfusnő vizuális kísérletének felhasználásával.

Fotósorozatomban a vakság (veleszületett vaksággal élő emberek) reflex-szerű, tehát ösztönös válaszai érdekeltek az arckifejezések működésének kapcsolatában. Azt vizsgáltam a fiziognómia tanait alapul véve, hogy arcunk reakciói vajon ösztönösen kialakult ingerek alapján formálódnak, vagy egyes esetekben vizuális úton tanuljuk el azokat a környezetünktől. Érdeklődésem elsősorban nem azokra a sztereotip mimikai válaszmintázatokra irányult, amiket már Charles Darwin és Paul Ekman is igen jól körülhatárolt tanulmányaikban, hanem az arcnak azon apró elváltozásai érdekeltek, amiket azért formálunk egy adott szituációban, hogy harmonikusabb összképet adhassunk magunkról partnerünk vagy a kamera számára.

Sophie Calle - The Blind (Vakok) című, 1986-ban készült sorozata érdekes tapasztalatokkal szolgál a „zárt kontaktus” kérdésének tekintetében. A fotográfusnő vak embereket kérdezett meg: Mit jelent számukra a szép? A látás képességének birtokában lévők minden bizonnyal gond nélkül sorolnának fel egymás után számos dolgot, jelenséget. Nem meglepően a vakoknak is egzakt válaszaik voltak a kérdésre, azonban többségében ezek a reakciók elsősorban vizuális úton értelmezhető történések vagy tárgyak a való életben. Az előadás utolsó részében erre a jelenségre adnék választ, illetve összegzőként a két sorozat tanulságait alapul véve, megválaszolásra kerülne az alapkérdés is, a vakság és fotográfia kapcsolatáról.

Máj Krisztina (Vakrepülés Színtársulat)

Vakrepülés, biztonságos földetérés – Színház a sötétben

Amennyiben napjainkban már nem elég csupán beszélni a vak emberek helyzetéről, érdemes azt közvetlen élményekkel is megtapasztaltatni?

Ezen élmények valóban átélhetőek teljes sötétségben?

Az átélést meglehet valósítani a színház művészet eszközeinek alkalmazásával?

Színház, ahol épp látni nem lehet semmit? Nincsenek csillogó fények, díszes jelmezek, arcjáték, teátrális mozdulatok?

A Vakrepülés Színtársulat 1998-ban vállalkozott először arra, hogy egy ilyen színházat csinál, mely akkor egész Európában egyedül álló kezdeményezésnek tűnt. A jelen lévők nem látják a színészeket, mégis interaktív résztvevőivé válnak az előadásnak. Nem látják a szereplők arcát, de halják hangjukat; nem látják a díszes jelmezeket, mégis érzik tapintásukat; nem látják az ehető kelléket, de érzik ízét, tehát a látás, mint legfontosabb érzékszervük helyett a többi érzékükre támaszkodnak és így mennek közösen Görögországba a kolostorok lábához, tesznek meg hosszú utat busszal – követve egy szerelmes pár kibékülését, miközben érzik a Görög tenger vizének illatát és szó szerint hidegét a bőrükön.

Másfél óra szórakozás, miközben úgy szerez tapasztalatot a közönség a látássérültekről, hogy kulturális élményt is kap egy színdarab formájában.

A Vakrepülés Színtársulat működésének közel 20 évéről Máj Kriszta művészeti vezető tart előadást, a romantikus szerelmi történeten kívül a hazai egyesületi forma sajátosságairól, a kizárólag önkéntesekből álló csapat színész-képzéséről, a hazai viszonyokhoz igazított nonprofit lét minden napjairól.

Klézli János, DLA (Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem)

A Hang – Thomas Quasthoff művészete

Mi lehet még a titka egy szép hangú, jó vokális adottságú, kitűnő énekesnek, aki méltán lett világhírű a művészete által?

Miben más avagy miben nem más ez az énekesi, művészi és tanári pálya mint általában az énekesi, művészi és tanári pályák?

Az előadás témája a hangzó anyaggal gazdagított életrajz és pálya ismertetésén túl némi szakmai magyarázat (egy másik énekes nézőpontjából) is arra miért olyan elismerésre méltó Thomas Quasthoff művészete.

Az előadás alapját a Thomas Quasthoffról fellelhető könyvek, koncert és mesterkurzus felvételek képezik.

Csáki András, DLA (Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem)

A gitár újjászületése (Andrés Segovia és Joaquín Rodrigo munkásságának tükrében)

Hogyan lehetséges, hogy az 1800-as évek utolsó évtizedeire a szinte teljesen elfelejtett klasszikus gitár napjainkra a világ meghatározó koncerttermeinek állandó vendégévé vált?

Miképpen lehet, hogy a korábban megvetett és primitív népi hangszerré degradált gitár irodalmának legnépszerűbb XX. századi műve, Joaquín Rodrigo *Concierto de Aranjuez* című alkotása ismertebb a világon, mint a kortársak által zongorára, hegedűre írott meghatározó versenyművek?

Az 1920-as évektől kezdődően a klasszikus gitár reneszánszát éli. Legfőképpen a XX. század legnagyobb gitárművésze, Andrés Segovia fáradhatatlan erőfeszítéseinek köszönhetően, a hangszer repertoárja teljes megújuláson megy keresztül. Olyan zeneszerzők kezdenek érdeklődni a gitár iránt, akik korábban – a külső szemlélő számára bonyolultnak tűnő játéktechnika miatt – nem is gondoltak a hangszer irodalmának gyarapítására.

Segovia színrelépésével megteremtődött az összekötő híd a hangszer hangját számos kompozícióban más hangszereken megidéző zeneszerzői gondolat és a hangszer átláthatatlan technikája között. A spanyol gitárvirtuóz karizmatikus személyisége minden zeneszerzővel különböző minőségű kapcsolatot eredményezett. Számtalan szerző a kezdeti segítség után vagy ráértett a hangszerszerű kompozíciós technikákra, vagy esetenként akár más, fiatalabb és kevésbé autokratikus gitárosok segítségét vette igénybe.

Előadásomban szeretném bemutatni a gyakran Albeniz és de Falla méltó zenei örökösének nevezett Joaquín Rodrigo és Andrés Segovia a hangszer történetét újraformáló együttműködésének állomásait és eredményeit, élő zenei példák, közérthető magyarázatok alapján.

**„Hogy válhatsz egyéniséggé, ha a világ már úgy döntött, típus vagy?”
Egyetemi hallgatók és doktoranduszok előadásai a konferencia mottójául
választott kérdésre**

Andor Csaba Drs (Fogyatékoságtudományi Doktori Műhely)

„...A világ már úgy döntött, típus vagy?”

A Negyedik Magyar Fogyatékoságtudományi Konferencián tartandó előadásom célja az esemény mottójául választott Tom Shakespeare idézet második felének, az ... *a világ már úgy döntött, típus vagy?*, vizsgálata. A dekonstrukció eszközével arra igyekszem rátekinteni, mit is jelent az un. *fogyatékos típus*. Ehhez megvizsgálom a fogyatékos ember mint típus koncepcióját az univerzális/relatív fogyatékoság fogalmak megvilágításával. Következő lépésként foglalkozom a fogyatékoság határaival és a határfogyatékoságok kérdésével. A fogyatékos típus, azaz az elképzelt fogyatékos ember mint a vizsgálódás alanya rizomatikus fogalmának további mélyítése során kísérletet teszek a Foucault biopower fogalma dekonstrukciójára, s rámutatok arra, hogy az szélesebb társadalmi közegben nem feltétlenül, míg interperszonális viszonyokban inkább működik. Végül a fogyatékoság dekonstrukciójára kerül sor a fogyatékosnak mondott test és részei, az elvárt és kulturálisan erősen befolyásolt emberkép s benne a funkcionalitások, a munka (állandóan változó) fogalma, a munkaképesség és munkára való hajlandóság bibliai meghatározottsága mentén. Mindezek alapján arra a következtetésre jutok, hogy a *fogyatékos típus* valójában nem egykönnyen értelmezhető, sőt, elméleti alapon megkérdőjelezhető annak létjogosultsága.

Darai Dóra (ELTE, BGGYK)

Sajátos képzési igényű hallgatók helyzetképe a felsőoktatásban - Az ELTE fogyatékosügyi központjában végzett személyi segítői munkatapasztalat tükrében

2015 szeptembere óta az ELTE Fogyatékosügyi Központjában, mint személyi segítő dolgozom. Mentoráltam egy látássérült 2. évfolyamos levelezős hallgatót a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karon. A közös munka során rengeteg személyes tapasztalatra tettem szert a speciális képzési igényű hallgatók helyzetképét tekintve, amely egy kutatás elkészítésére ösztönzött engem. Jelenlegi kutatásom során olyan speciális igényű hallgatókkal készítek interjút, akik jelenleg az Eötvös Loránd Tudományegyetem karain tanulnak. A kutatásban részt vevő hallgatók többségét jelenleg az ELTE Fogyatékosügyi Központ által kijelölt mentor segíti tanulmányaik elvégzése során. Kutatásom során célom feltárni az egyetemen tanuló speciális igényű hallgatók helyzetképét a felsőoktatási tanulmányaik során, visszajelzést adva a Fogyatékosügyi Központ által igénybe vett személyi segítőkkel való kapcsolat értékelésére vonatkozóan. Az interjú kérdéseit saját személyes munkatapasztalataim alapján készítettem el, amely több komponensből tevődik össze. Első részében a hallgatók speciális igényéről, családi háttéréről, életútjáról szolgáltat adatokat. Az interjú további részében az egyetemi oktatásra vonatkozóan az akadálymentesítés, felhasznált segédeszközök, oktatók és diáktársak által nyújtott támogatással kapcsolatos kérdések kerülnek előtérbe. Az interjú egy másik eleme a jelenlegi egyetemi szakkal kapcsolatos elképzelések, a jövőkép feltérképezése a hallgató szemszögéből. Az interjú végén az ELTE Fogyatékosügyi Központ által nyújtott személyi segítő értékelése kerül előtérbe, itt a hallgatónak lehetősége nyílik a személyi segítő munkájáról visszajelzést adni. Végezetül az egyetemi akadálymentességre vonatkozóan a hallgatókat saját ötleteik, javaslataik megosztására kérem. Véleményem szerint a kutatás magasabbra szintre emelheti a speciális igényű hallgatók és egyetemi oktatók közös kooperációját, fontos adatokkal szolgálhat az egyetemi akadálymentesítés jelenlegi helyzetéről, valamint az ELTE Fogyatékosügyi Központ személyi segítőik által végzett munkájáról készült visszacsatolás sokat segíthet a program minél magasabb fokú hatékonyságának kidolgozásában. Előadásomban a jelenlegi kutatásom adatait szeretném ismertetni.

Kézsmárki Adrienn (Budapesti Gazdasági Egyetem)

A Down-szindróma a művészettörténetben - Csáki Róbert festészete

Előadásom (és egyben szakdolgozatom) témája a Down-szindróma művészettörténeti ábrázolása, valamint megjelenése egy kortárs magyar művész, Csáki Róbert festészetében.

A Down-szindróma a huszonegyes kromoszóma triszómiája következtében létrejövő veleszületett betegség. Hosszú története van a főemlősök származásában, eredetében, jelenleg is megtalálható minden etnikai és társadalmi-gazdasági helyzetben. A legtöbb Down-szindrómás többre képes annál, mint ami a köztudatban él: a társadalmi befogadás akadálya nem a Down-szindrómásokban, hanem magában a társadalomban keresendő.

A Down-szindróma jelenlétére nem léteznek megdönthetetlen bizonyítékok a művészettörténetben; nincs olyan fenotípusos tulajdonság, amely mindig jelen lenne - több vonásból álló kombinációk eredményezik. A régmúlt művészeinek szándékairól – Mantegna, Jordaens, Reynolds - keveset lehet tudni, leginkább feltételezésekre hagyatkozhatunk. Ezek nem visznek közelebb minket a hathatós mérlegeléshez abból a szempontból, hogy a Down-szindrómát ábrázolják-e vagy sem, illetve ha igen, akkor milyen okból.

A fentebb említett festőművész, Csáki Róbert esetében konkrétumokra támaszkodhatunk; tekintve, hogy egy kortárs, jelenleg is aktívan alkotó művésztől van szó. Itt nem a látható világ közvetlen leképezéséről van szó, hanem a betegséggel történő szimbolikus értelmű ábrázolás hangsúlyozásáról, álomszerű helyeken, időkben: megjelenik az elrejtőzés, a magárahagyatottság, a magány érzete, melyek átszövik ember-és lényábrázolásait.

Munkássága a Down-kór szabad festői értelmezéseként is azonosítható; nem a Down-szindrómát jeleníti meg, hanem a betegséggel, mint kifejezésvilággal ad mögöttes jelentést a műveknek, jegyei a szimbolikus tartalom súlyát fokozzák. Az ilyen arcok tehát esendőséget és őszinteséget, olykor bűnbánatot sugallnak, sajnálatot ébresztenek a szemlélőben, felfokozott hatásuk és ábrázolásuknak bennünk kiváltott önkéntelen reakciói teszik átütő erejűvé Csáki Róbert festményeit.

Kozák Zsuzsanna

Autizmus és képzőművészet összefüggései a magyar kortárs művészeti praxisban

Ma már számos intézményben tartanak művészeti foglalkozásokat autista személyeknek. Képeik gyakran kifejezetten intenzív látványt nyújtanak, sokszor pedig szembetűnő külső hasonlóságot vélünk felfedezni kortárs alkotók műveivel is. Olyannyira, hogy egyes, a területtel foglalkozó művészettörténészek ab ovo műalkotásokként kezelik őket, holott az egységesként kezelt anyag meglehetősen heterogén, s így minden rá vonatkozó kijelentés szükségszerűen ambivalens. Ezeknek az álláspontoknak az alapja gyakran kimerül formai egyezésekben, tárgyi minőségekben, időnként morális indíttatásból patetikussá fajuló banalításban. Az effajta, jószándékú csúsztatások végső soron olyan kijelentésekbe torkollanak, amelyek hiányos argumentációt és logikátlan következtetéseket eredményeznek. Pedig ebben a tárgyban is ki lehet jelölni azokat a sarokpontokat, amelyek mentén érvényes konklúzióra juthatunk. Előadásomban először tisztázom, mit értünk ma kortárs művészet és egyáltalán művészet alatt. Majd végigveszem a felek érveit és ellenérveit, lásd alkotói tudatosság, művészettörténeti ismeretek, a befogadóra gyakorolt primer hatás, környezeti meghatározottság stb. illetve ezek hiánya. Végül konkrét példákat vizsgálva szemléltetem, az elhangzottakat: Szíj Kamilla (autisztikus képi jellegzetességekkel dolgozó képzőművész), Felsmann István (gyermekkorában autizmussal diagnosztizált képzőművész), Pados Zulejka (autista fiatal, aki művészi pályára akar lépni) és Bihari László (autista alkotó, akinek nincs viszonyulása az alkotói meghatározottsághoz) munkáin keresztül. Mindezek alapján pedig érvényes konklúzióra juthatunk autizmus - mint a képet létrehozó személy jellemzője – és képzőművészet – mint egy saját belső mechanizmusai által determinált, örökösen változó kategória – viszonyáról.

Környei Kristóf (ELTE, BGGYK)

Mozgás és fogyatékoság: Személyes beszámoló az Artman Egyesület Tánceánia Együttesében folyó művészeti munkáról.

Az ArtMan Egyesület keretein belül működő Tánceánia Együttesben fogyatékkal élő emberek táncolnak ép emberekkel. Az alkotói közeg alapmotívuma a sérülésből adódó mozgásos lehetőségek kiaknázása, ahol a résztvevők egyenrangú partnerként jelennek meg. A megszokott mozgáskultúrából kilépve a fogyatékoság adta lehetőségekkel történő munka, annak eredménye egy befogadóbb és szolidárisabb társadalom hatékony eszköze. A fogyatékkal élő ember teste és mozgása értéként jelenik meg az alkotói folyamatban. Az Egyesület előadásain szerezhető élmények képesek előítéleteinket, dogmatikus elképzeléseinket befolyásolni, szemléletmódosító erővel bírnak, amely tapasztalatok közvetlen módon alakíthatják a dramaturgia, esztétikum, humor segítségével a többségi társadalom emberképét. A fogyatékoság, mint kulturális konstrukció markánsan jelenik meg az egyesület előadásai során. A közös tánc során kialakuló interakció sérült és nem sérült ember között olyan pillanatok forrása, ahol a fogyatékoság abszolút és relatív fogalomként egyszerre jelenik meg. A fogyatékoság táncművészeti ábrázolása és újraértelmezése, az elvárt szerepek megformálása és megkérdőjelezése a jelenség társadalmi meghatározottságára mutat rá. A színpad adta lehetőségek ábrázoló jellege miatt az interdiszciplináris fogyatékoságtudomány releváns kérdései megjelennek vizuálisan, ahol elvont fogalmak testesülnek meg a művészek fizikai jelenlétével. Az előadás során beszélnék az egyesület társadalmi szerepvállalásáról. Továbbá röviden bemutatnám a komplex mozgás- és táncterápiás rehabilitációs forma módszertani fejlesztésével, a szomatikus neveléssel foglalkozó SPARKS projekt kutatási eredményeit. Szó esne a terápiás és művészeti foglalkozásokon történő munkáról, amely súlyosan, halmozottan fogyatékos tagok részvételével valósul meg. Az egyesület munkássága számukra is lehetővé teszi, hogy megmutassák egyéni arcukat, önrendelkező képességüket megnyilvánítsák. Annak ellenére, hogy részvételük a közösségben súlyos fokban akadályozott, aktív résztvevői lehetnek egy olyan kulturális párbeszédnek, amely a sikeres társadalmi integráció alapja.

Péni Brigitta (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) - Tóth Fruzsina (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem)
Fogyatékoság és design

A Moholy-Nagy Művészeti Egyetem hallgatóiként a design és a kreatív ipar sajátosságainak ismerete a mindennapi szakmai aktivitásunk része. A hazai és nemzetközi tervezési irányzatok meghatározó szegmense a fogyatékkal élők és a 3H-s lakosságot érintő szociális design. Az ilyen törekvések kétirányúak, egyrészt a tervezés célcsoport maga a hátrányos helyzetűek/fogyatékkal élők csoportja, másrészt pedig az őket alkalmazó, velük foglalkozó csoportok beintegrálása termelésbe és tervezésbe.

Ez utóbbi törekvés bemutatása az előadásunk célja. Péni Brigitta tervezői tapasztalati miatt érintett a szociális design támogatásában, szigorlatának témája a Design Randevú. Tóth Fruzsina ugyancsak ismeri a design ezen irányzatát, terméktervező múltja miatt. jelenleg design manager hallgatóként részt vesz a Segítő Vásár 2016-os programjának szervezésében.

Előadás vázlata:

- Szociális design területének bemutatása
 - Nemzetközi tapasztalatok
 - Hazai törekvések
- Fogyatékkal élők és 3H-sok foglalkoztatásának jogi háttere Magyarországon
- Magyarországi példák
 - Maacraft
 - Segítő Vásár
- A szociális design jövője, kérdésfelvetések

Bryan Bashin (The LightHouse for the Blind, San Francisco, California)

A cégvezetés művészete; vakság és az üzleti élet

A vakság kevésbé ismert, ám kivételesen érdekes aspektusa az az új megközelítés, ami a vak embert, mint nagyvállalat irányítóját, mint kormányzati személyiséget, vagy mint az üzleti szféra aktív szereplőjét állítja középpontba. Ez az előadás ebben az új – korábban elképzelhetetlen - szerepben mutatja be a vak embert.